

HEINRICH HEINE

1797—1856

bár ekkor már halálosan beteg volt. A forradalom bukása egy időre esett a költő teljes fizikai összeomlásával. Még hét évig élt mozdulatlanul, iszonyú kínok közt

„matrác-sírháború”, miközben halhatatlan példát adott hősiességből az emberiségnek. Aludni, mozogni nem tudott, alig látott, rosszul hallott, mégis bámulatos akaraterevével diktálta álmatlan éjszakáiban szebbnél-szebb költeményeit, ily módon győzve le napról-napra a halált a halhatatlansággal.

Heinrich Heine:

NÉMETORSZÁG

*Bús november volt, sűrűsödött
napról napra a pára,
szél tépte a lombot; ekkoriban
utaztam Németországba.*

*S amint elértem a határt,
a dobaj mellkasomban
erősödött, sőt könnyem is
csöpögni kezdett nyomban.*

*S valami furcsa hangulat
fogott el a német beszédre;
úgy tűnt, mint hogyha kellemesen
elfolyyna szívem vére.*

*Kis hárfáslányka énekelt.
Igaz érzéssel dalolászott
és hamis hangon; mégis nagyon
meghatott, ahogyan játszott.*

*Szerelmet zengett, szerelmi bűt,
áldozatot s hogy a fenti
boldog világban találkozunk,
hol nem szenved már senki.*

*A siralomvölgyről dalolt,
hol az öröm csak percig élhet,
s a túlvilágról — ott örök
gyönyörben tobzódik a lélek.*

*A lemondás ősi dalát,
a tente-babát a mennyről —
ha zsembél a nép, e nagy kamasz,
álomba ringhat ettől.*

*Ismerem e dalt, ismerem szövegét,
s a szerző urakat: vígan
itták a bort odahaza,
s vizet prédikáltak nyíltan.*

*Uj éneket, jobb éneket
költők, hogy társaim hallják:
e földön teremjük mi meg
a mennyek birodalmát!*

*Itt kell hogy boldogok legyünk,
s hogy nyomor ne nyomasszon;
szorgalmas kéz keresete
rest gyomrot ne dagasszon.*

*Minden embernek jutna elég
kenyér itt lent is, olcsó,
és róza és mirtusz, szépség, gyönyör,
valamint cukorborsó.*

*Cukorborsót mindenkinek,
mihelyt termése megérett!
Atengedjük a mennyet a sok
angyalnak és verébnek.*

*S ha szárnyunk nő a halál után,
feljövünk látogatába,
nagyon fog együtt ízleni a
legszenvedőbb kalács s a torta.*

*Uj éneket, jobb éneket!
Zeng ez, mint hegedűk, flóták!
Elhalt a Miserere már,
s a lélekharang-nóták.*

*Szűz Európát a szép géniusz,
a szabadság eljegyzte,
egymás karjában fekszenek,
az első csókban remegve.*

*Igenis érvényes e frigy,
bár nincs papi áldás rajtuk —
éljen a vőlegény, az ara,
s minden jövőbeli sarjuk!*

*Egy nászdal az én énekem,
a jobb, az újabb ének!
A legfőbb szentség csillagai
az én lelkemben égnek —*

*vadul lobognak, lelkesen,
láng-patakokba ömölve —
csodás erők gyűlnek belém,
tölgyfákat törhetnek össze!*

*Varázsos nedvek járnak át
a német földön repesve —
az óriás újból anyjához ért,
s erejét visszanyerte.*

Eörsi István fordítása.

A világirodalom egyik legforradalmibb és legszellemesebb költője száz éve halott. A meglehetősen szegény, de milliomos rokonsággal dicsekedő zsidó családból származó Heine már gyermekkorától a saját bőrén tanulhatta meg az egyenlőtlenség és német elmaradottság gyűlöletét, az emberéket egyenlősítő francia forradalom, és annak eszméit, egyes eredményeit Németországba eljuttató Napoleon szeretetét. Nem lett belőle jó kereskedő, sem értelmes jogász, mint ahogy ezt a dúsgazdag Salamon nagybácsi remélte; költő lett, és egész életében a lehetetlent hajszolta, azaz független emberként akart élni, de úgy, hogy forradalmi elveit hű maradjon. És Heinének, akit gazdag rokonsága állandóan becsapott és megalázkodásra kényszerített, akit a belőle meggazdagodó könyvkiadó a legrutábbul kizsákmányolt, akit sorsa és nagy életszerete állandóan kisebb megalkuvásokra csábított, Heinének sikerült megvalósítania a lehetetlent: ellentmondásaiban is egységes, forradalmi életművet hozott létre.

Hírt és elismerést a költőnek először azok az egymás után megjelenő bűbajos verseskötetek hoztak, amelyekből 1827-ben a Dalok Könyvét összeállította. Bűbájosok voltak-e valóban ezek a versek? Igen, azok, de sokkal többek is ennél. Engels szavaival: „Heine a polgár álmódosításait szándékosan felfokozza, hogy aztán ugyanilyen szándékosan visszazuhantassa a valóságba.” Heine becsempézi a romantika feudális sáncjai közé a mondabeli falovat: miközben megteremtj a leggyönyörűbb romantikus verseket, gyilkos iróniával és ön-iróniával megsemmisíti az elmaradottság, a nyárspolgári öntetszelgés és divatos mendedékét.

Ugyanez a költő, akinek élete minden szakaszában úgy bukkan fel a forradalom várára és szeretete, mint refrén a versben, a lapos, szőlamszerű forradalmiság legtalálhatóbb kigúnyolója az egész világirodalomban. 1830-ban a forradalom hírére lelkes örömmel kiált fel: „A forradalom fia vagyok és megint a megszentelt fegyverekhez nyúlok, amelyek felett elhangzott anyám varázsigéje.” De nem győz mulatni a liberális filiszter költőkön, akik a szabadságról dalolnak, csak-hogy szolgaságukat feledjék. Főként ellenük írta hatalmas, szatirikus költeményét, az „Atta Troll”-t.

Heine filozófiailag rendkívül képzett, tudatos alkotó volt. „Vallás és filozófia” című műve, egyéb elszórt megjegyzései azt bizonyítják, hogy a Marx fellépése előtti időkben ő látta legtisztábban a német klasszikus filozófia forradalmi jelentőségét. Esztétikai főkövetelménye a valóság-hűség volt. A német, francia, angol viszonyok alapos ismerete társadalombírálatát mind jobban és jobban elmélyvítette, az utópista szocializmus ismeretében eljutott a polgári társadalom legfontosabb ellentéteinek felismeréséhez, a kommunizmus — szerfölött problematikus — igenlőségéhez. „Németország” című óriási jelentőségű forradalmi költeménye, melynek megformálásában Marx-szal való személyes barátságának is szerepe volt, túllép a pusztán polgári szatíra határain.

1848 írja reményekkel és várakozásokkal töltötte el,

SZÍNHÁZAK MŰSORA

Február 18. szombat.

Operaház: Carmen, N-bérlet 5. előadás (7). — Erkel Színház: Trubadur (7). — Nemzeti Színház: Dózsa György. Császár I. bérlet 3. előadás (7). — Katona József Színház: Főbelővendők klubja (7). — Madách Színház: Caesar és Cleopatra (7). — Madách Színház Kamaraszínház: Misanthrope Vagy ki vagy te (7). — Magyar Néphadsereg Színház: A jelentéktelen ember (7). — József Attila Színház: Vándormadarak (7). — József Attila Színház előadása a Dallos Ida Kultúrotthonban: Nagymama (7). — Kossuth Akadémia színháztermében: Fanny első színdarabja (6). — Petőfi Színház:

Három szegény szabólegény (7). — Jókai Színház: Törvényen kívül (7). — Fővárosi Operettszínház: Szabadság, szerelem (7). — Blaha Lujza Színház: Balkezes bálnok (7). — Déryné Színház: Szerelm komédiája (7). — Vidám Színpad: Csak egy evőkannál (7). — Kis Színpad: Bukfenc (7). — Állami Bábszínház: Babvirág, A bűvös tűzszerszám (5). Pesti mesék (7). — Egressy Gábor Színpad: Nászutazás (7). — Zeneakadémia: Általános iskolások bérl. I. sorozat 4. (4). Állami Hangversenyzenekar „B” bérlet 3. (8). — Bartók-terem: Négerek muzsikálnak. Mikrobarázdás hanglezemzősor (7). Veress Antal hegedűestje „C” bérlet 4/c. (8). — Kamara Varieté: Özönvícc előtt (7, 6 f9). — Budapest Varieté: Fele is tréfa (7, 6 f9). — Fővárosi Nagycirkusz: Busch Cirkusz vendégjátéka (3, 78).